

Adyval vitézkedtem egykor én meg,
Es virrasztottam Adyval sokat,
Fiatalságunk csókos, boros éjén,
Es most idézi őt az alkonyat:
O, hova lett a régi, furcsa mámor,
Es mire ment a régi viadal?
Egy hant mered rám: itt pihen a bátor
Isten vitéze, és sír az avar...
(Juhász Gyula: Adyra gondolok)

... Mert ünnep van, ha van kit
ünnepelni,
Magosság van, ha felnézni lehet,
Ki leborulhat, felemelkedett.
De fáj a tetők sivár árvasága.

Es köszönjük, hogy testvérek lehettünk.
Mert meghajolva, mind összehajoltunk,
Egy kupolába békült ívek voltunk.
Mi fájva-dacos templomkeresők.

Most felszeghetjük árva fejünket.
Meredek göggel égnék borzadott,
Szálkás árbócok fogunk állni ott,
Vad fejfa-erdő, a sírod körül.

(Balázs Béla: Ady Endre halálára)

... Vén saskeselyű gubbaszt a szírtén,
a tolla rongyos, a csőre csorba.
Nagy repülések, uramisten!
Már összebékül a halállal
zúzott ágyékkal, vénült szájjal.
Az ércökves űr földre nyomja,
ott liheg leomolva.

Zord isten-rózsa a semmi kertjében.
Vad, kopár szeme, mint égitestek.
A dac lefontnyadt, s csak a szegény
szögletei vak szikla-arcán.
Büszke magyar, virág a fajtán,
fény harsonása, tán utolsó:
én most temetlek.

(Juhász Ferenc: Ady Endre utolsó fényképe)

Papp Lajos:

NAPKOSZORÚ

I.

Egy ér volt valaha. Álmos és furcsa árok;
vad sás, meg lomha káka lakták a partjait.
Ki akart, átlépett rajta: két lába volt a híd.
A sás között tavaszkor duruzsolnak a békák.

S a faluban harangszót álmódó délutánok
egyikén hangzott föl a megszületett sírás.
A felhangzani-bátor, mint messzi isten-hívás
a vakságra-vetettek tévelygő seregéhez.

Először a gyermeket a zúgó búzaföldek
tenger-ringatása vitte egy parton-túli partra.
A fény után kapott. A hajókat akarta;
s a kéklő végtelent, e végtelen-kék rendet.

Az úton ökörfogat cammogott. S mintha felleg
követné, szállt a por sűrűn-siváran egyre.
Később este lett. Csillag támadt remegve
a mocorgó sötétben, különös éjszakákon.

II.

Elindult egy napon. S amerre útja vitte
a föllett tengeren: — holt pusztá mindenütt.
Széljárta, védtelen zsellér ország, kihült
szederjes nép-ugar; temetők némasága.

Följajdult Jeremiás sikoltozó szavával,
és vész jósolt, mint Jónás a bomlott Ninivében;
Sodomákat emészto tűzvész lángolt szívében,
és félt, tudván, mi vár valahány prófétára.

De mégis büszkeség és gögös, szent haragvás
késztette szólani. Konok volt és magyar
a Keled nemzetségből, s mint ősi kard, a dal,
a vers vált fegyverévé a bajvívó-csatákon.

Hány sárgult koszorú bámulta meg irigyen
az övét, amely örök, mert fényből köttetett.

S volt bár átkozott árva, reménytelen beteg,
élete megváltódnál átragyog a halálon.

III.

Megkínzó fél-szerelmek golgotás vezeklője,
kendőkben őrzött arc, kit alázók szerettek;
fojtogató karok foglyaként márvány-testek
lúktető börtönében te mindent megfizettél.

S utána undorodva ki fellázadtál dőre,
sistergő indulattal ön-gyengeséged ellen,
hogy elragadjon újra egy más hevitő kellem,
és újra-győzőként is te légy ismét a vesztes.

Keserültek a szádon a mámor ízei:
a boré fájdalom lett, a csóké kín s üszök,
és minden egész eltört, homályá nőtt a köd.
A vágy mint száraz ág, roppant s lehullt a fákról.

Ott ültél a padon. A Semmi ült le melléd,
az Ős-Kaján, és semmit nem mondál már neki.
Nézett eres szemed: mintha méregeti
mindazt, ami még nincs, és aztán úgyis mindegy...

IV.

Halála szép vala. Úgy mondják: megkönnyebbült,
hogy békés por lehet, a test a lélek nélkül.
Fénylett kisimult arca a párnán és megszépült.
Lerázta nyúgeit: — hogy él, gondol és érez.

Reggel mint Illés tűzes szekere, kelt a nap.
S ő holnapok-tudója, tegnappá lett a Mában.
Egy vajúdó világ, tompán önnön-bajában,
épp hogy észrevette hiányát a küzdők közt.

Ki életére tört, ostobán felsőhajtott;
azt hitte, vége van. Jól aludt aznap éjjel.
A gyűlölt verseket az idő szerete-széljél
széleszti majd lassan. Mert fújni kell a szélnek.

S aludni nem tudván, ki friss még és fiatal,
könyvét fogta kezébe: — fogja mindig tovább.
A versek eleven, bíbor-tűzi csodák,
kitéphetetlenül élnek ifjú szívekben.

Tallózás

Folyóirataink Ady Endréről

„A koncentrációs táborok világa, az egyetlen kis molekulára redukált ember után mit kezdjünk Ady királyi pózaival?”

Kérdés a kérdésre — ez Pilinszky Jánosnak verseihez hasonlóan tömör válasza. A Tiszatáj jóvoltából hat magyar író vallomását olvashattuk az Ady-évfordulón, öt olyan megnyilvánulást figyelhetünk meg, mely egyként jellemző a megkérdezettekre, tán jobban is, mintsem magára, az ötven éve halottra. S mennyire igazva van a Lichtenberget idéző Fábry Zoltánnak: A művek tükrök...

Akik e valaha villámokat villantó s ma már kissé megkopott Ady-türkőbe néznek — Fábry, Benjámin, Garai, Pilinszky Simon, Weöres — a Petőfi Irodalmi Múzeum kérdeztjei, nyilatkozataikat nemsokára nem csak a magnószalag, hanem egy teljesebb dokumentumgyűjtemény őrzi majd, s az még jobban alkalmas ad arra, hogy a mai magyar irodalom reprezentánsainak e tükröbeli képét szemügyre vehessük.

Mert ahogyan a többi mellett aforisztikusan tömör Pilinszky-interjú, úgy őrzi e hat megszólalásnyi tanulmány a szellemi arcvonásokat. Fábry Zoltán Ady őrszerépet hangsúlyozza, e nagy költészet megtartó erejét: „Egymillió magyar üzeni az odaírt tizenegyet: maradjon meg velünk Ady-hűségében, Ady-igazában, mert ez és annyi az emberség magyar világmondanivalója. Ady volt és marad az „ember az embertelenségben”. A Weöres Sándoréval együtt ez a néhány oldal a sorozat legértékesebbje és legérdekesebbje. Fábry azért, mert egy pillanatra sem tud elszakadni az „első” Adytól. Weöres azért, mert Ady kapcsán könnyedén és szellemesen szól a modern költő sok olyan problémájáról, amely a köz-

véleményt foglalkoztatja, s mindenről, amit éppen e témához asszociál. S ezen túl? Pontos megfogalmazását adja annak, hogy miért nem él ma fiatalágunkban immár olyan nagy lelkesedés Ady iránt: „... nálunk — isten tudja, miért — a múlt múzeumává, vagy mauzóleummá válik.”

Hasonló, simább vagy gorombább fogalmazású mondatokat lehetne idézni Benjáminól ugyanúgy, mint Garaitól, vagy Simon Istvántól, ami Ady-tanításunk színvonalát illeti. S — hadd tegyem hozzá a magam véleményét — éppen az egyetemeinken most készülő tanárgenerációkban kellene, hogy lecsapódjon ennek az évfordulónak némi tanulsága, hogy néha odafigyeljen a jövő tanára arra, amiről folyóirataink vitáznak, és Adyból tanulva bátorságot, merje a maga feje szerint tanítani majd a fiatalokat Ady, az igazi Ady szeretetére. Valahogy úgy, ahogy e sorok írójának magyar tanára, aki merete vállalni, hogy a szöveggyűjteményt és könyvet félretéve Ady olvasására késztesen bennünket.

A magnetofon-felvételek ismertetését Fábryval kezdtem, Lukács György nyilatkozatával végzem. Ez utóbbi már nem a januári Tiszatáj meglepetése, hanem az Új Írásé, mely ezúttal ezzel az egy írással adózik Ady emlékének. S e két írást már csak azért is érdemes egymás mellé tenni, mert, amit Fábry magasfeszültségű mondatai, lényegében ugyanazt mondják Lukács szikár szavai is: „Az a nagy krízis, ami Európát az első világháborúhoz vitte, különböző föld alatti göcökön, többé kevésbé tudatosan megszólalt a világ csaknem minden irodalmában. Az a magánvéleményem, hogy ez a leg hamarabb és legadekvátábban Adyban szólalt meg...”, hogy tehát emberileg

és költőileg is Ady ennek a kornak a legnagyobb lírikusa.”

Gazdagnak tűnő anyagot közöl a Kortárs is Ady emlékeztérére című szöveg alatt. Az összeállítás gyöngyszeme Király István verselemzése, mely a Séta bölcső-helyem körül című költeményből kerekíti Ady köré a szülőföld világát, s mintegy ellentétje ezzel a Féja-tanulmányának (Ki látott engem), mely Ady egész életútját kívánja összemarkolni vallomásszerűen. A többi — úgy tűnik — az a műzeum, vagy mauzóleum, amit Weöres emleget: magukértanulmányok, melyek önmaguk létét igazolják, s olyan kitételekkel díszelnek mint Péczely László sorai: „a rímelés tartalmat kifejező ereje tekintetében Ady az egész magyar irodalomnak legnagyobb művészei közé tartozik, de előkelő hely illeti meg e tekintetben a világirodalomban is.” Úgy érzem, a hibából is erényt csináló magatartás csodálatos példájának lehetünk tanúi, különösen azok után groteszk dolog ilyesmirel szólni, hogy néhány oldallal (31. old.) elébb a formát csak ösztönösen kezelő Adyról esik szó.

Hasonló jószándék vezetett néhány más szerzőt is e jubileumi hónapban: például az Alföldben id. Pályi Józsefet (Mi indította Ady Endrét „A Délibáb üzenete” című versének megírására?) és Ember Ernőt (Ady Endre első debreceni lakása). A színvonalat itt elsősorban Kovács Kálmán „Ady két témaköre” című, a halállal s az istennel foglalkozó verseket elemző szép tanulmánya képviseli...

Idézzük ismét Fábryt: „A mű — tükör...” Igen, Ady műve tükrök, melyben magunkat látjuk. Garai szóhasználatával élve: rezignáltabb, intellektuálisabb, tünődőbb, kritikusabb önmagunkat.

V. M.

Veress Miklós:

FARKASSÍRÁS

Ady örök ravatalára

Párizs csontkeretben
lángol a szemedben
asszonyod szakadék-öl
beomlik homloka
szádból kiloccsan a halál
mint megkövült csoda

Jaj micsoda tűzálló férgek
téphettek darabokra
isten lángoló csipkebokra

Párizs csontkeretben
lángol a szemedben
mintázza szeretőd arcát
alszik alszik az ország
fakadó méhülket szorítva anyák
sikoltják sorsod iszonyát
megcsontult
szikrázó virág

Jaj ki emberré töretik
virrasztó csillagok illetik
nyomorúsága gyalcsát

Párizs csontkeretben
lángol a szemedben
ne mozdulj szívedben
világnyi léted
minden kint kitakar
borok szélhámosa asszonygyalázó
megtépett magyar

időknek kerekébe
beletört keserű zászló
világszédítő dadogó beteg
csak az fáj
hogy te
nem lehetek

Párizs csontkeretben
lángol a szemedben
lobog lobog lobog
emberről ravatalod
te vaskoronás palástos
te kifakadt szemű táltos
döfj le elnémult lovaid

nincs több bor
szajhalkodnak szeretőink
hajnalodik